

פרשת משפטים

הגוף עבד לנשמה

בפתיחת פרשתנו עוסקת התורה במצות: "כי תקנה עבד עברי וגו'" (שמות כא, ב). ומפרש האור החיים (הק' שם, פס' ד) ענין מצוה זו על דרך הרמז, וז"ל: "הלא ידעת כי האדם נחלק לשניים: חלק אחד רוחני והוא העיקר, וחלק אחד גשמי, שבראו ה' לנשמה לשמשה, שבאמצעותו מקיים כמה מצוות אשר ציוה ה', ולו יקרא שם עבד, כי אינו אלא שמש לנפש, שבשבילה יקרא אדם".

וביאור דבריו הקדושים: כי כל אדם מורכב מגוף ונשמה, ולגוף בלא הנשמה אין כל ערך, שהרי ברגע שהנשמה עוזבת את הגוף ביום פטירת האדם הרי הוא פגר מת, ופטור מכל המצוות, ואינו שווה כלום. מאידך, גם הנשמה לא יכולה בלא הגוף, שהרי רק בעזרתו של הגוף היא יכולה לממש את שליחותה בעולם בעשיית רצון הבורא וקיום מצוותיו, כי רוב ככל המצוות נעשות על ידי איברי הגוף הגשמי (כהנחת תפילין על הראש ועל הזרוע, אכילת מצה בפה וכו'), ואם כן גם הגוף וגם הנשמה צריכים זה לזה ללא ספק.

אולם עיקר עבודת האדם היא להשליט את הנשמה על הגוף כפי שמבאר האור החיים, כי עיקרו ומהותו של האדם זוהי נשמתו, ועל שמה הוא נקרא 'אדם', ואילו מהותו ותפקידו של הגוף הוא להיות עבד לנשמה, לשמש אותה ולעשות את כל רצונה כעבד המשמש את אדונו ועושה את כל רצונו. ואם חלילה הגוף רוצה ומתאוה לדברים שהם זרים לנשמה וגורמים לה צער, ואינו משרת את רצון הנשמה הרי הוא בבחינת עבד המורד באדונו.

כי הגדרתו של עבד היא: "דלית ליה מגרמא כלום" (שאין לו מעצמו כלום), כלומר שלעבד אין מציאות עצמית ורצונות אישיים אלא כל מציאותו בטילה לאדונו וכל רצונו הוא לעשות את רצון אדונו. וזו היתה מדרגת אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, שהם היו בבחינת מרכבה לשכינה, כמאמר חז"ל (בר"ר מז, ו) "האבות הן הן המרכבה".

והכוונה היא, שכמו שכלי רכב (מרכבה) בטל לגמרי לנהג (לרוכב), ואין לו שום רצון עצמי אלא משרת הוא את רצון הנהג, ואם רצון הנהג לפנות ימינה הוא פונה ימינה, ואם רצון הנהג לפנות שמאלה הוא פונה שמאלה וכו', כמו כן ממש גופם של אבותינו הקדושים היה בטל לרצון נשמתם הקדושה (שהוא בעצם רצון הבורא), וכלשון אדמו"ר הזקן בספר התניא (פרק כג): "שכל איבריהם כולם היו קדושים ומובדלים מעניני העולם הזה, ולא נעשו מרכבה (אלא) רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם".

וזהו שאומרת התורה: "כי תקנה עבד", כלומר שהקב"ה כביכול פונה באופן אישי לכל יהודי ויהודי ומבקש ממנו: 'אנא, תעשה כל מאמץ להצליח לקנות את גופך ולעשותו עבד לנשמתך הקדושה. אל תניח לגופך בשום אופן להתאוות לדברים שהם זרים ומנוכרים לנשמה ולעשות ככל העולה על רוחו, אלא תכריח אותו להיות עבד לנשמתך, ולבטל את רצונו בפני רצון נשמתך הקדושה'.

ומוסיפה התורה ואומרת: כיצד יוכל האדם להגיע בנקל לבחינת "כי תקנה עבד"? על ידי בחינת "עברי", כמו שמבאר האור החיים בהמשך דבריו: "פירוש 'עברי' - (מלשון) עובר, כי) (הגוף) אינו קיים לעד, כי 'מי גבר יחיה ולא יראה מוות'" (תהלים פט, מט).

והיינו שכאשר ישים האדם אל ליבו שימי חייו בעולם הזה הינם זמניים בלבד, וחולפים ועוברים ממש "כצל עובר" (שם קמד, ד), כלומר לא "כצלו של כותל או כצלו של אילן, אלא כצלו של עוף בשעה שהוא עף" פוגה תוואת ראשו שיימשג סינינע לע סתוא זבזבל ול סלתשמ אלש הנקסמל עיגי אליממ, (ב, וצ ר"רב) שהן חסרות כל ערך אמיתי, אלא לנצל אותם לדברים חשובים וערכיים - לימוד תורה, מצוות מעשיות, צדקה וגמילות חסדים וכו' - שיוכלו ללוותו לאחר אריכות ימים ולהליץ בעדו לפני מלך המלכים הקב"ה.

וכמו שמספרים) ראה בהיום יום ו' חשון) שפעם כשרצה אדמו"ר הזקן לברך את חסידו היקר ר' יקותיאל ליעפער ז"ל בברכת אריכות ימים, אמר לו ר' יקותיאל: 'רצוני בברכה זו רק אם יהיו אלו חיים של עבודת ה' ולימוד חסידות, אך לא אם יהיו אלו חיים של איכרים ש'עיניים להם ולא יראו, אוזניים להם ולא ישמעו' - לא רואים אלוקות ולא שומעים אלוקות'.

